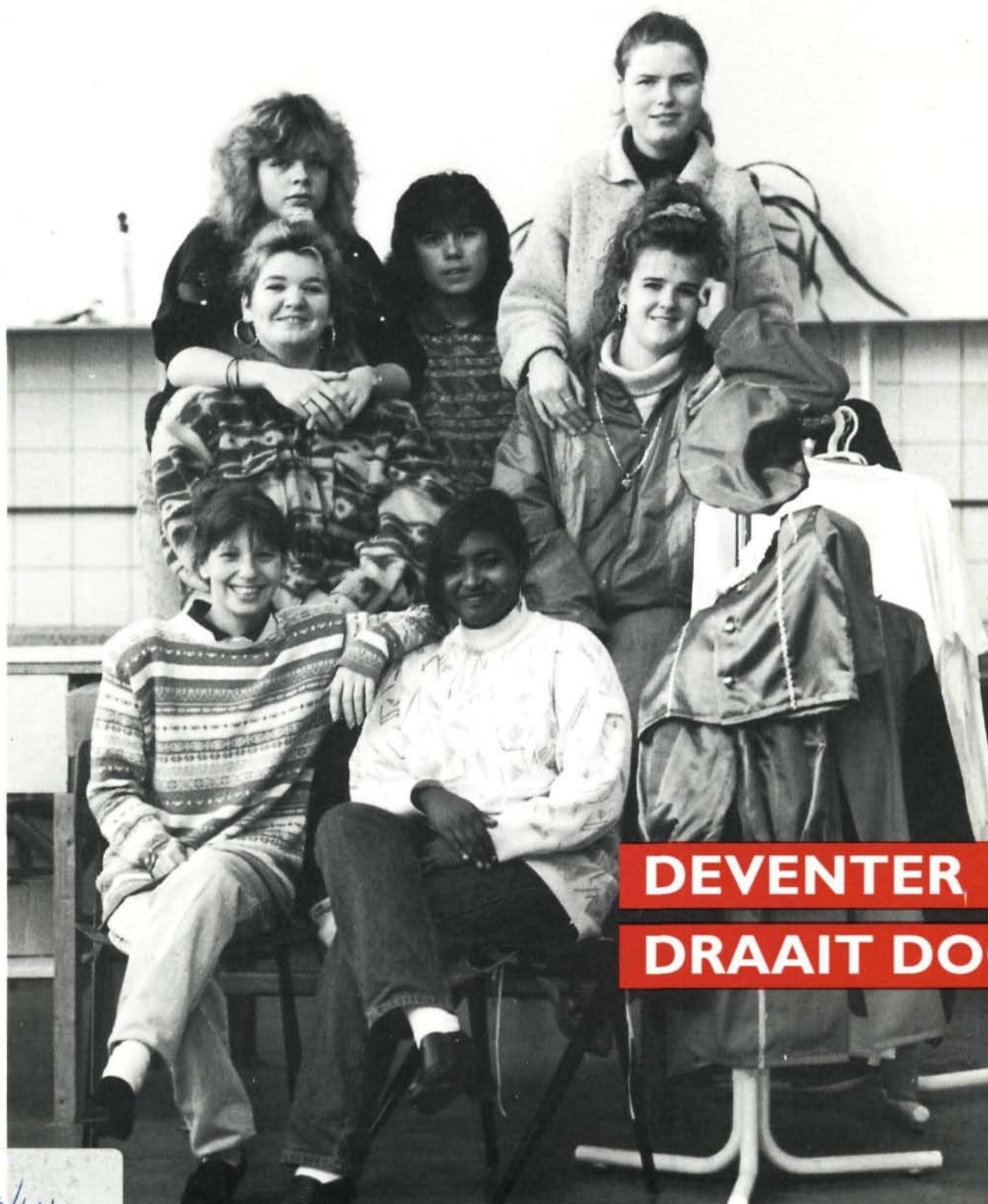

DEVENTER MAGAZINE

**DEVENTER
DRAAIT DOOR**

DEVENTER DRAAIT DOOR

Magazine over Sociale
Vernieuwing in Deventer

Oplage:

2000 exemplaren

Redactieadres:

Gemeente Deventer
Dienst Maatschappelijke
Ontwikkeling
Postbus 5000
7400 GC Deventer
telefoon 05700-93250
fax 05700-93642

Tekst:

Loes Meeuwissen

Aan dit magazine werkten verder mee:

Jan Bugter
Tjitse Dijkema
Henk Gossink

Vormgeving:

Dick Bakker

Foto's:

Auke Pluim

Druk:

Drukkerij de Hanzestad b.v.,
Deventer

Copyright:

Artikelen, of gedeelten daarvan,
mogen slechts worden
overgenomen na toestemming
van de auteur en met
bronvermelding

Bij de voorplaat:

Deventer draait door. Ook in
Leerwerkplaats de Spoorbaan:
Meidengroep Createch.

Bij de achterplaat:

Peter Heijke is actief in Zand-
weerd-Zuid, onder andere als
lid van de werkgroep Woon-
omgeving. De werkgroep houdt
zelf het openbaar groen bij.

december 1993

DEVENTER DRAAIT DOOR

Deventer draait door! was het motto waarmee zo'n honderdvijftig actieve bewoners uit Deventer zich op 6 november jongstleden presenteerden op de landelijke bewonersdag Sociale Vernieuwing in het nieuwe gebouw van de Tweede Kamer.

De Deventer initiatieven van vele actieve bewoners en organisaties werden op een voortreffelijke manier onder de aandacht

gebracht van 3500 bewoners, actief in andere steden, veertig kamerleden en vele bewindspersonen.

Wat opviel was dat de Deventer informatiestand de enige stand was waar gratis traktaties werden uitgedeeld, die door bedrijven ter beschikking waren gesteld. Hulde voor die bedrijven! Het was een duidelijk bewijs dat we in Deventer met z'n allen onze schouders eronder willen zetten, een houding die door velen al 'het Deventer gevoel' wordt genoemd.

'Geen schotten maar samenwerking' is ons credo, ook bij de sociale vernieuwing. We zijn daarmee op een aantal terreinen op de goede weg door een gezamenlijke inspanning. Maar we zijn er nog lang niet.

Sociale Vernieuwing in Deventer en dus ook de wijkaanpak zal zich voortdurend moeten vernieuwen en verbeteren. Dat we daarmee al een heel eind op weg zijn, daarvan krijgt u in dit magazine weer een aantal voorbeelden te zien.

De aanwezigheid van vele actieve Deventernaren in Den Haag, maar vooral hun enthousiasme, is een enorme opsteker. Een opsteker ook voor de lokale politiek om vast te houden en door te gaan. Want één ding is zeker: Deventer draait door!

Jan Bugter
wethouder

I N H O U D

DEVENTER DRAAIT DOOR

- 4** Binnenstadsconciërges: "Ons uitgangspunt is: kijken wie we kunnen helpen"
- 6** Werkplannen DMS: "De mensen moeten snappen waar je mee bezig bent"
- 7** Klussendienst: "Je komt om een kraanleertje te vervangen en twee uur later zit je er nóg"
- 8** De GSD en Sociale Vernieuwing: mensen weer op het spoor naar werk zetten
- 10** STIP: een project waar de buurt van opknapt
- 12** Rayonbeheerder Piet de Jonge: in zes weken de wijk door
- 14** Taalcursussen voor volwassenen: Nederlands leren dichtbij huis
- 16** Een Hilversums avontuur door Tjitse Dijkema
- 17** Verbeterde Wijkaanpak: Diesel of Super?
- 18** Achterstandsbestrijding in het onderwijs: veel meer dan samenwerking
- 20** Het verhaal van een paal
- 21** Stedelijk Informatie Netwerk groeit gestaag
- 22** Paul van Soomeren: "Vaste grond zonder te verzanden, daar gaat het om"

BINNENSTADSCONCIËRGES: "ONS UITGANGSPUNT IS: KIJKEN WIE WE KUNNEN HELPEN"

Twintig jaar geleden zag je in de stad nog wel eens een winkelier die 's ochtends zijn ramen lapte of zijn stoep aan het schrobben was. Er waren conciërges voor allerlei openbare gebouwen, conducteurs op de bus. Mensen letten op elkaar. Sociale controle: niemand kende het woord, maar het was er wel. Die 'goeie' ouwe tijd komt waarschijnlijk nooit meer terug. Maar sinds kort lopen er mannen in grijze broek en groen jasje door de binnenstad, die ervoor zorgen dat het in sommige opzichten toch steeds meer op vroeger gaat lijken: schone stoepen, straten waar je rustig en veilig kunt winkelen.

...duidelijk herkenbare figuren die je makkelijk aanspreekt...

Het was ooit een idee van een wethouder: Stel in de binnenstad een paar mensen aan die als vraagbaak voor zowel het winkelend publiek als de winkeliers kunnen dienen en die bovendien een beetje toezicht houden in het centrum. Een simpel en sympathiek plan. Geen pseudo-politieagenten of stadswachten die bekeuringen uitdelen, wel duidelijk herkenbare figuren die je makkelijk aanspreekt wanneer je wilt weten hoe je zo snel mogelijk bij de dichtstbijzijnde geldautomaat komt, of waar die parkeerplaats is waar je vanochtend je auto hebt neergezet. Maar die andersom ook jou aanspreken wanneer je fietst in het voetgangersgebied of je rommel niet in maar náást de afvalbak gooit. Dienstverlening met een opvoedend karakter.

Klachten

Het plan kwam pas echt van de grond toen Deventer een landelijke subsidie binnenhaalde voor een voorbeeldproject Winkercriminaliteit. Een on-

derzoek onder de 'consumenten van de binnenstad' had aangetoond dat men niet zo erg te spreken was over netheid en veiligheid in de binnenstad. De binnenstadsconciërge leek een goede mogelijkheid om aan die klachten wat te doen. Dat zagen ook de winkeliers van de Deventer binnenstad in en ze steunden het plan met een flinke financiële injectie. Zo kunnen er in elk geval tot 1995 vier conciërges worden betaald. En dat terwijl de binnenstadsconciërge er niet alleen is om het publiek op te voeden, maar net zo goed de winkeliers aanspreekt op 'fout' gedrag. Hele stoepen volzetten met terrassen of reclameborden bijvoorbeeld. Tegen de regels en vaak hinderlijk voor de bezoekers van de binnenstad. Ook in die gevallen kan de binnenstadsconciërge de problemen signaleren en ervoor zorgen dat er wat aan gedaan wordt. Een telefoontje naar de politie of de afdeling juridische zaken van de gemeente is meestal wel voldoende.

Reacties

De binnenstadsconciërges zijn intussen een half jaar aan het werk. 'Hé boswachter!' kregen ze in het begin nog wel eens te horen, als reactie op hun groene trui en jack. Ondertussen zijn de binnenstadsconciërges een bekend verschijnsel in de stad en het Deventer publiek heeft duidelijk waardering voor hun werk. Hoewel het aanvankelijk wel even wennen was. "Als we alle ziektes die ons de eerste tijd zijn toegewenst ook echt hadden gekregen, waren we er nu niet best aan toe", vertelt Hans Klunder, begeleider van de conciërges. Maar hij zegt het lachend, want er komt steeds meer bijval. "Als een fietser die we aanhouden omdat hij door het voetgangersgebied rijdt, niet af wil stappen, zie je dat de omstanders ons gaan helpen. Ze zeggen dan: 'Hé joh, waarom stap je nou niet af, je weet toch dat je hier niet mag fietsen!' De mensen zijn blij dat er nu eens wat aan gedaan wordt."

"De meest gestelde vraag is: Waar is de VV?"

De conciërges hebben geen vaste route of dagindeling. Die laten ze afhangen van wat er op hun pad komt. Heel vaak zijn dat vragen om informatie. "De meest gestelde vraag is: Waar is de VV?" zegt Klunder. "De bewegwijzering is blijkbaar niet zo geweldig hier." Maar het komt ook regelmatig voor dat conciërges echt even orde op zaken moeten stellen.

Het werk is altijd weer anders. Zo treffen ze de ene keer een paar straatmuzikanten aan die niet wisten dat ze even een vergunning moeten halen bij de afdeling Juridische Zaken, dan weer blijken er achter de gevel van één huis met één vuilcontainer wel vijftien wooneenheden schuil te gaan, waardoor de afvoer van het huisvuil een ernstig probleem is geworden. Of er rijden na half elf 's ochtends (de binnenstad is dan verboden terrein voor alle verkeer) nog steeds vrachtwagens door het voetgangersgebied.

Regels

Voor al die verschillende situaties moet de binnenstadsconciërge een oplossing weten te bedenken. Walid Sliman, die vanaf de start van het project in dienst is, blijft er altijd kalm onder. Hoewel hij af en toe wel eens zou willen dat hij wat meer zou kunnen doen wanneer mensen zich totaal niets aantrekken van een vriendelijk verzoek of een dringende aanmaning. "Soms heb je er mensen bij die steeds opnieuw de regels overtreden en gewoon niet naar je luisteren omdat je geen politieagent bent en toch geen bekeuring kunt uitdelen. Dat is wel eens vervelend. Maar gelukkig helpt het vaak wel, als wij iemand erop wijzen dat hij een fout maakt. De meeste mensen willen best luisteren."

In veel gevallen hoeven de conciërges niet eens op te treden. Hun aanwezigheid is op zich al een stimulans om

zuiniger te zijn op het (winkel)centrum van Deventer. En wanneer mensen vriendelijk worden aangesproken op hun gedrag, blijkt dat ook een stuk te schelen als het gaat om vervuiling en onveiligheid in de binnenstad. Alleen hele hardleerse figuren fietsen nog in het winkelcentrum en met de uitstallingen op de stoep valt het de laatste tijd ook reuze mee. En daar hoefde helemaal geen politie aan te pas te komen.

WERKPLANNEN DMS: "DE MENSEN MOETEN SNAPPEN WAAR JE MEE BEZIG BENT"

Wie nog durft vol te houden dat ambtenaren alleen maar gortdroge, ellenlange stukken kunnen produceren die voor een leek volkomen onbegrijpelijk zijn, moet snel de werkplannen van de Dienst Milieu en Stadsbeheer (DMS) bekijken. Daarin wordt heel overzichtelijk en in voor iedereen te volgen Nederlands uitgelegd welke werkzaamheden DMS in de Deventer wijken gaat uitvoeren. Of het nu gaat om een nieuw systeem van verkeerslichten, een slijtlaag op de straat, groot onderhoud aan een speelterreintje of het leggen van telefoon- en t.v.-kabels, het staat er allemaal keurig per wijk gerangschikt in. Voor de volledigheid worden ook de stedelijke voorzieningen nog even opgesomd. Zo weet elke bewoner wat er gaat gebeuren, en ook wanneer. En wie het niet met de plannen eens is, kan in veel gevallen ook nog met DMS onderhandelen over andere prioriteiten.

Daan Huizer: "Niet ergens een straat opbreken, die over een jaar gerenoveerd wordt"

"Nog niet volmaakt, maar wel tamelijk uniek" staat er in het voorwoord van de werkplannen, en dat lijkt geen grootspraak. Voor zover bekend wordt er nog nergens in Nederland op deze manier gewerkt. Wel is er inmiddels belangstelling van andere gemeenten voor de klantvriendelijke aanpak van DMS. Bij de presentatie in de wijken van de plannen voor 1993 bleken de eerste reacties overwegend positief: tijdens de speciaal georganiseerde wijkgesprekken waren de meeste aanwezigen enthousiast over de nieuwe aanpak.

"We hadden behoefte aan materiaal waar we de buurten mee in konden, en waarover de bewoners konden meepraten", zegt Daan Huizer van DMS. Hij stelde de werkplannen op. "Het is een verzameling van alle werkzaamheden die de Dienst Milieu en Stadsbeheer in een jaar wil gaan uitvoeren. Zowel de nieuwbouwplannen, wij noemen dat 'kapitaalswerken', als het onderhoud aan straten en groenvoorzieningen dat jaarlijks terugkomt. Vroeger heette dat het Straten-Wegen-Pleinen-plan, dat door de Raad werd goedgekeurd en waar de burger niks over te zeggen had."

Onderhandelbaar

Elk jaar wordt de hele stad door de rayonbeheerders doorgelicht. Waar is nieuwbouw gepland, waar is onderhoud noodzakelijk? Zijn er speciale problemen? Het resultaat van al die vragen komt in een onderhoudsplan voor elke wijk. Tot zover niks nieuws onder de zon. "Maar", zo vertelt Huizer, "er zijn natuurlijk straten waarvan wij vinden dat ze gerepareerd moeten worden, terwijl de buurtbewoners zeggen: 'Dat stukje straat kan best nog even wachten, wij hebben liever dat er eerst iets anders wordt aangepakt'. Als experiment hebben we toen besloten om een belangrijk deel van onze plannen onderhandelbaar te maken."

Voor 1993 heeft DMS alleen naar haar eigen plannen gekeken. Volgend jaar is het de bedoeling dat de wijkplannen, de Renovatieplannen van de woningbouwverenigingen en de Buurtverkeerscirculatieplannen betrokken worden bij de planning van DMS. Huizer: "Op die manier kunnen we de zaken in elkaar schuiven tot één werkbaar plan. Dat is efficiënter, omdat wij dan niet ergens een straat gaan opbreken, die over een jaar op de nominatie staat om gerenoveerd te worden. Maar het levert ook extra mogelijkheden op voor maatregelen waar bijvoorbeeld in het wijkplan nog geen geld voor is, en die via het combineren van onze plannen met die van anderen toch aangepakt kunnen worden."

Omschakeling

Het is een volkomen andere manier van werken, geeft Huizer toe. "Ik ben een technicus, ik hou meer van praktische oplossingen dan van praten. Dus ik zit er soms wel eens tegen aan te hikken wanneer er uitgebreid gepraat moet worden over de plannen." Toch heeft hij niet erg veel moeite gehad met omschakelen. "Als het goed gestructureerd gebeurt, ben ik er helemaal voor dat bewoners meepraten over hun buurt. Maar de mensen moeten dan wel eerst snappen waar je mee bezig bent. En dat kan alleen maar als je het op een begrijpelijke manier brengt."

Hij noemt een voorbeeld van een jaar of tien geleden toen hij nog als wijkopzichter in het Oostrik werkte. De kinderen uit de buurt waren het niet eens met de gemeentelijke plannen voor speelvoorzieningen. Huizer keek wat hij eraan kon doen en schreef de kinderen een brief in hun eigen taal. "Die brief mocht aanvankelijk niet verstuurd worden. Ik heb hemel en aarde moeten bewegen om hem toch de deur uit te krijgen."

Er is in een paar jaar heel wat veranderd.

KLUSSENDIENST DEVENTER: "JE KOMT OM EEN KRAAN-LEERTJE TE VERVANGEN EN TWEE UUR LATER ZIT JE ER NÒG"

Wie heeft er de afgelopen zomer niet gekankerd op het slechte weer? Regen, regen en nog eens regen: menigeen werd er behoorlijk sacherijig van. De slechte zomer is ook de Klussendienst lelijk opgebroken. Niet omdat ze daar bang zijn voor een beetje regen, maar omdat er fikse wachtlijsten ontstonden voor het onderhoud van tuinen en tuintjes. Bij zoveel vocht valt er weinig meer te tuinieren, en de vrijwilligers en banenpoolers van de klussendienst zaten dan ook regelmatig noodgedwongen werkloos te wachten tot de zon doorbrak.

Tuinonderhoud is de meestgevraagde dienst, daarna komen kleine en middelgrote klussen in huis als schilderen en behangen. Volgens Klaas Stelder, coördinator van de Vrijwilligerscentrale Deventer (VCD) waaronder de Klussendienst ressorteert, is er een grote behoefte aan hulp bij praktische klussen in en rond het huis. "Er is enorm veel vraag naar dit soort hulp. Vorig jaar hebben we alleen al 250 tuinen gedaan. En dat moest allemaal met twee mensen. Gelukkig hadden we vorig jaar wèl een mooie zomer." Dit jaar is, als gevolg van het slechte weer en ziekte bij de klussers, de hoeveelheid uitgevoerd werk iets minder groot, maar Stelder is ervan overtuigd dat er bij meer capaciteit bij de Klussendienst ook meer vraag zou zijn.

Huisbezoek

Het werk van de dienst beperkt zich tot praktische klussen en is bedoeld voor mensen die te weinig geld hebben om een vakman te laten komen, en in hun directe omgeving ook geen mensen kennen die het klusje wèl even gratis willen doen. Er moet wel een klein bedrag betaald worden (vijf gulden per klus). Dat is in de praktijk voor bijna iedereen wel op te brengen, en wanneer dat niet zo zou zijn, wordt er een oplossing gezocht.

Maar soms blijkt er meer aan de hand te zijn dan onkruid op het tuinpadje of een kapotte kraan. Stelder: "Wij gaan altijd eerst op huisbezoek. Dan kom je er achter dat er naast de vraag om praktische hulp toch ook vaak andere problemen zijn.

Laatst kwamen we bij iemand waar was ingebroken. Maar nadat het ruitje was ingezet en het slot vernieuwd, bleek dat die man vooral psychische schade had opgelopen. Hij voelde zich angstig, sliep slecht enzovoort. Zo iemand verwijzen we dan door naar Slachtofferhulp."

Die signalerende functie wordt door de Klussendienst heel serieus genomen. De medewerkers moeten daarom, naast twee rechterhanden en een flinke dosis energie, vooral tact en een luisterend oor hebben. Soms kan een achterliggende hulpvraag 'in eigen huis' worden beantwoord, bijvoorbeeld door een vrijwilliger die een paar keer per week langs gaat om een praatje te maken. In andere gevallen worden instellingen als het maatschappelijk werk, de Stichting Ouderenwerk of de gezinsverzorging ingeschakeld.

Rozen en onkruid

Van alle mensen die aankloppen bij de Klussendienst wordt maar zelden iemand teleurgesteld. De enige eisen die worden gesteld zijn dat de aanvrager een laag inkomen moet hebben en dat de werkzaamheden niet te veel echte vakkennis vereisen, want het is niet de bedoeling dat de dienst gaat concurreren met professionele bedrijven.

Gelukkig heeft Stelder nog nooit een kwaai timmerman op zijn dak gehad. "We leveren natuurlijk geen vakwerk, maar we stellen wel eisen aan de kwaliteit. Verfspatten op de vloer zijn uit den boze, en wie rozen niet van onkruid kan onderscheiden, is niet geschikt als medewerker van de Klussendienst. De eigen bijdrage die de aanvragers moeten betalen, maakt dat ze ook iets van ons mogen verwachten, dus we kunnen het ons niet permitteren om slecht werk te leveren. Maar onze klanten zijn over het algemeen heel tevreden: ze komen vaak weer bij ons terug met een volgende vraag."

Tuinonderhoud is de meest gevraagde dienst

DE GSD EN SOCIALE VERNIEUWING: MENSEN WEER OP HET SPOOR NAAR WERK ZETTEN

Wat heeft de Gemeentelijke Sociale Dienst (GSD), behalve een gedeeltelijke overeenkomst in naam, nou met Sociale Vernieuwing te maken? Heel wat! Toch zullen maar weinig mensen direct aan de GSD denken wanneer het gaat over Sociale Vernieuwing. De Sociale Dienst? Die is er toch alleen om uitkeringen te verstrekken? Nee dus. Banenpools en het Jeugdwerkgarantieplan zijn langzamerhand tamelijk bekende begrippen geworden. Maar weinig mensen zullen weten dat er ook op het gebied van gerichte begeleiding van mensen in de bijstand, op weg naar een plaats op de arbeidsmarkt van alles gebeurt. 'Trajectbegeleiding' heet zoiets in ambtelijk jargon. Dat is sinds de komst van Sociale Vernieuwing óók een taak van de GSD.

Om meteen maar even een misverstand uit de weg te ruimen: het arbeidsbureau is niet de enige instantie die mensen helpt bij het vinden van een baan. Wel speelt het arbeidsbureau de belangrijkste rol bij het directe bemiddelen tussen werkzoekenden en werkgevers. Maar voordat het zover is, moet er vaak nog heel wat voorbereidend werk worden gedaan. Lang niet iedereen lukt het om op eigen houtje alle obstakels op weg naar werk te overwinnen. Vandaar die 'trajectbegeleiding': een steuntje in de rug voor wie te weinig opleiding heeft of een gebrek aan werkervaring, of niet goed weet wat hij of zij kan. Gesprekken met de begeleider van de GSD, een beroepskeuzetest, een cursus om verouderde kennis weer op te frissen of een gedegen beroepsopleiding, het kan allemaal deel uit maken van het persoonlijke traject. Maar ook samen sollicitatiebrieven schrijven, of zoeken naar mogelijkheden voor kinderopvang.

Een individuele manier van begeleiding die vooral voor mensen die al langer uit het arbeidsproces zijn, vaak heel goed werkt.

Drank

Harry Valk (41) is een van die mensen. Zijn voorgeschiedenis is niet bepaald een doorsnee-verhaal. "Ik heb meer dan twintig jaar gezopen als een ketter. De hele dag langs de straat huppelen op zoek naar wat te drinken" zegt hij over zijn recente verleden. Twee jaar geleden, in het ziekenhuis beland met een TBC-aanval, besloot hij dat het genoeg was geweest. Hij stopte radicaal met de drank en probeerde zijn leven weer wat op poten te zetten. Dat lukte heel aardig, maar toen de alcohol zijn leven niet meer beheerste, merkte hij dat zijn dagen wel wat leeg waren. "Ik zat op de bank en dacht: Waar ben ik nou eigenlijk mee bezig? De hele dag maar een beetje rondhangen, dat is toch niks? Ik wilde wel weer eens wat gaan doen,

Harry Valk: "De hele dag maar een beetje rondhangen, dat is toch niks?"

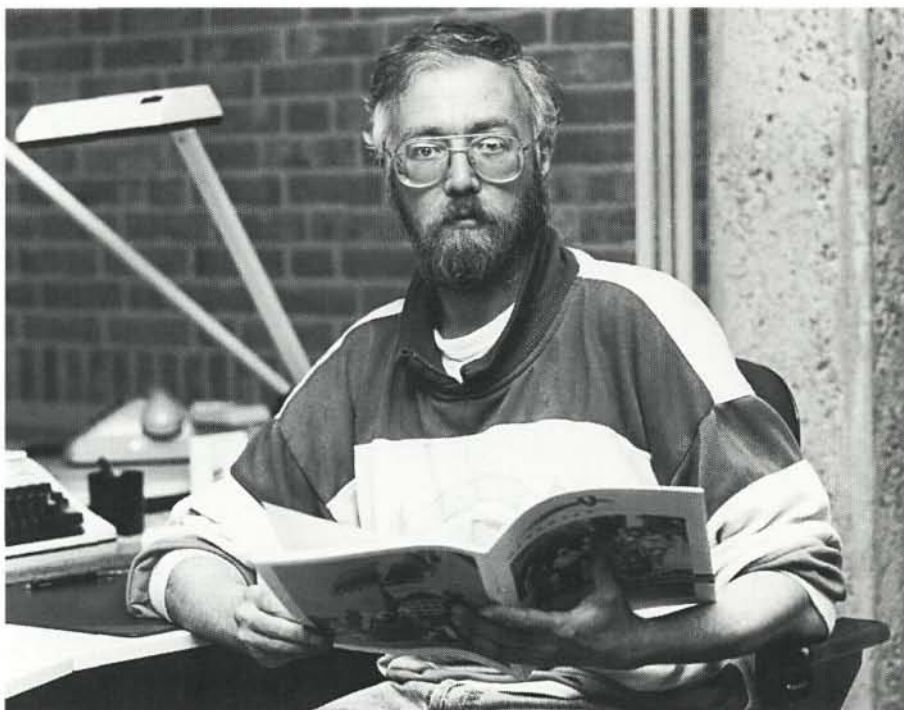
maar ik had geen flauw idee wat." Hij kaartte de kwestie zelf aan bij zijn 'werker' van de GSD, Dick Tuller, en samen bedachten ze een plan van aanpak. Een beroepskeuzetest als eerste stap en daarna, om werkervaring op te doen, naar de Spoorbaan, de leerwerkplaats voor mensen die de stap naar de arbeidsmarkt niet in een keer kunnen maken.

Hoe het daarna verder zal gaan, is nog onbekend. Af en toe slaat de twijfel toe. "Dan tikt er een mannetje tegen mijn raam dat zegt: Valk, wat denk je nou, er zijn vierhonderdduizend werklozen in dit land, waarom zou jij dan een baan vinden?" Maar voorlopig geeft hij de moed niet op. Zijn onafhankelijkheid is een belangrijke drijfveer. "Ik wil op m'n eigen benen staan".

Computer

Voor Carla van Ewijk (30) was de cursus Vrouwen in de Bijstand de eerste stap op het traject naar werk. Hoewel haar dochter Wendy pas vijf is, wilde Carla zich toch alvast oriënteren op haar mogelijkheden om weer buitenshuis te gaan werken. "Mijn dochter gaat voorlopig voor, maar als ze een jaar of tien is, kan ik weer wat langer van huis. Dan wil ik wel een baan voor hele dagen, als ik tenminste opvang voor haar heb."

Maar voordat het zover is, moet er nog het een en ander bijgespijkerd worden. Carla heeft een LEAO-opleiding en een aantal jaren kantoorervaring, maar dat is niet genoeg om in de administratieve sector aan de slag te komen. Dus is ze nu bezig om, stap voor stap, de MEAO te doen. Daarnaast volgt ze informaticalessen. Dat betekent twee avonden per week naar school, en ook nog behoorlijk wat huiswerk maken. Vooral de informatica kost haar veel moeite, want ze heeft zelf geen computer. Carla: "Ik word er soms wanhopig van, dan zit ik thuis met m'n boeken, zonder dat ik kan oefenen." Over de begeleiding van de GSD is ze heel tevreden: "Ik kan altijd bij Dick terecht, en ook financieel is het allemaal goed geregeld. Ik hoef maar te bellen om een voorschot voor mijn cursusboeken en er komt geld. En ook de oppas van Wendy wordt door de GSD ver-

Dick Tuller: "Ik zit er voor de cliënt"

goed." Nu alleen nog even een computer.

Creatief

Dick Tuller is een van de vijf medewerkers van de GSD die zich sinds voorjaar '93 nog uitsluitend met trajectbegeleiding bezighouden. De 'gewone klanten' waarmee hij als bijstandsmagisch werker te maken had, zijn door een collega overgenomen. "Trajectbegeleiding is voor ons een heel nieuw onderwerp, en het vraagt ook een heel andere manier van werken", vertelt hij. "Voor de GSD is het een enorme omslag. Je moet soms oppassen dat je niet terugvalt in je oude rol van controlerend ambtenaar."

De wensen en mogelijkheden van de cliënt staan in de trajectbegeleiding voorop. De vraag: Hebt u wel voldoende gesolliciteerd? is vervangen door: Wat voor soort werk zou u willen doen? Tuller: "Met de uitkeringskant hou ik me niet meer bezig. De financiën en de begeleiding zijn bewust uit elkaar gehaald. Ik zit er alleen voor de cliënt, om te kijken wat hij of zij wil en of dat haalbaar is. En daarbij heb ik de vrije hand, ik kan heel creatief te werk gaan bij het zoeken naar oplossingen." De tevreden klanten zijn het bewijs dat die creativiteit vruchten afwerpt.

Samenwerking

Hoe positief de nieuwe aanpak ook uitwerkt: de sociale dienst is geen arbeidsbemiddelaar. Trajectbegeleiding betekent mensen op weg naar werk helpen, maar levert geen kant en klare banen. Werkzoekenden en werkgevers aan elkaar koppelen blijft de taak van het arbeidsbureau. Samenwerking tussen GSD en arbeidsbureau is daarom een vereiste om het traject succesvol af te kunnen sluiten. Die samenwerking is er en functioneert goed. De GSD kijkt vooral naar de individuele mogelijkheden van de werkzoekende en het arbeidsbureau zoekt naar open plaatsen op de arbeidsmarkt. In veel gevallen levert dat voor de cliënt een baan op, en soms een banenpoolplaats. In 1993 zijn er op die manier zo'n kleine tweehonderd mensen geholpen om weer financieel op eigen benen te staan. Want dat blijft natuurlijk wel het belangrijkste doel van de GSD: zo min mogelijk mensen afhankelijk van een uitkering.

STIP: EEN PROJECT WAAR DE BUURT VAN OPKNAPT

'Is this it?' staat er met witte letters op een van de dichtgespijkerde huizen aan de Boxbergerweg. 'Is dit het nou?' Een hartekreet van een moedeloze buurtbewoner? Aan de overkant van de straat begint gebied B, zoals het door de bewoners van de Boxbergerbuurt wordt genoemd: een driehoek begrensd door twee spoorlijnen en de Boxbergerweg. Een stadsvernieuwingsgebied met een grote verscheidenheid aan bouwstijlen: veel lage, kleine huizen, een aantal grotere. Soms eenvormig in een rijtje, soms ook per woning verschillend. Wat ze gemeen hebben is hun ouderdom: de meeste huizen dateren van voor de oorlog en hebben dringend behoefte aan een opknapbeurt. Maar doordat de stadsvernieuwing zijn eigen planning kent, kan het nog wel even duren voordat alle huizen er weer netjes bijstaan. Dus gaat het aanzien van de wijk achteruit en verliezen bewoners soms de moed.

De bouwploeg aan het werk ... binnen ...

Het pand Spoorstraat nummer 50 is verreweg het slechtst onderhouden huis van de hele buurt. Deuren en kozijnen zien er kaal en afgebladderd uit, het dak lijkt op instorten te staan. En uitgerekend in die bouwval zit de bouwploeg van de STIP: de Stichting Instandhoudings- en onderhoudsPlan. Een initiatief van het voormalige buurtcomité Boxbergerweg en omstreken dat zich niet liet ontmoedigen door de slechte staat van de woningen in de buurt. Ze staken de koppen bij elkaar en bedachten zelf een (tijdelijke) oplossing in de vorm van een betaalbare face-lift voor de huizen die daar het meest behoefte aan hadden.

Renovatie

Stadsvernieuwing is een mooi ding, maar het brengt voor bewoners veel onrust met zich mee. 'Wat gaat er met mijn huis gebeuren? Wordt het gesloopt of gerenoveerd?' zijn vragen die de mensen bezighouden. De onzekerheid over het toekomstig lot van hun huizen weerhoudt eigenaars er vaak van om nog veel aan het onderhoud te doen. In een huis dat misschien tegen de vlakte gaat, stop je geen geld meer, en als je weet dat er

binnenkort gerenoveerd wordt spaar je de kleinere klussen liever nog even op. Maar het gevolg is wel dat de buurt er steeds slechter uit gaat zien. Om die verloedering tegen te gaan bedacht het buurtcomité een plan om de woningen in elk geval zover op te knappen dat ze zouden overleven tot de stadsvernieuwing in gebied B zou worden aangepakt.

Het comité benaderde instellingen die al langer actief waren in de buurt: leerwerkplaats De Spoorbaan en het opbouwwerk. Die zagen wel wat in het plan, vooral ook omdat voor de bouwploeg die het werk ging uitvoeren een aantal banenpoolers zou worden ingezet. Het mes sneed op die manier aan twee kanten: de buurt knapte er van op en het leverde werk op voor mensen die anders maar moeilijk aan de bak kwamen. Een mooi staaltje Sociale Vernieuwing in de praktijk.

Voor de technische know how werd de Verbeterwinkel, als bouwkundig adviesbureau al jaren actief in de buurt, ingeschakeld. Het bureau Stadsvernieuwing bleek bereid om geld beschikbaar te stellen, en na het

nodige getouwtrek met 'de instanties' kon het project van start gaan.

Het was inmiddels voorjaar 1992 en van de aanvankelijke initiatiefnemers waren er intussen nog maar drie over, maar dat was geen belemmering om de STIP op te richten. In juni 1992 was het zover: de stichting kon aan de slag.

Succes

Het project sloeg aan. De belangstelling in de buurt bleek groot. "Na de voorlichtingsavond in juni lagen er binnen de kortste keren verschillende aanvragen voor opname van panden", vertelt Bert van Dieren, directeur van de Verbeterwinkel en een van de drie mensen die samen het bestuur van het STIP vormen. Niet altijd leidt de opname van een pand ook tot een aanbesteding. "Er zijn eigenaren die de kosten uiteindelijk toch te hoog vinden, en die liever nog even willen wachten. Of die grotere plannen dan alleen instandhouding hadden. Die

mensen moeten bij een gewone aan-
nemer aankloppen."

Er werken momenteel vijf banenpoolers en een voorman bij de STIP. Ze hebben hun handen vol. Van Dieren: "Met een gat van misschien een week hebben we tot nu toe constant werk gehad."

In totaal zijn er 40 panden opgenomen, waarvan er 23 ook daadwerkelijk opgeknapt zijn of worden. Tot najaar 1994 worden er nog huizen verbeterd. Daarna zullen huiseigenaren waarschijnlijk liever wachten op de stadsvernieuwing die voor de jaren 1996-1998 gepland is.

De resultaten zijn al goed te zien in de buurt. Daar waar STIP bezig is geweest, valt de regen niet meer als een gordijn van water uit de goten, en soms zie je opeens een rijtje huizen met nieuwe kozijnen die goed in de verf zitten. Ook het werk van STIP.

STIP geeft particuliere eigenaren de mogelijkheid om tegen lage kosten hun woning op te laten knappen. Geen complete verbouwingen, maar wel het 'noodzakelijk onderhoud' zoals het vervangen van lekkende dakgoten en verrotte kozijnen. Elke woningbezitter uit de buurt kan aankloppen en zijn of haar huis laten 'opnemen': een inventarisatie laten maken van wat er dringend gedaan moet worden om het huis in stand te houden. Dat kost nog niks. Pas als de eigenaar met STIP in zee gaat, betaalt hij of zij voor materiaalkosten en uurloon.

Die kosten zijn relatief laag, omdat er met banenpoolers wordt gewerkt, maar dat laatste betekent ook dat het tempo waarin de werkzaamheden worden uitgevoerd, lager ligt dan normaal. De banenpoolers worden begeleid door een meewerkend voorman.

... en buiten ...

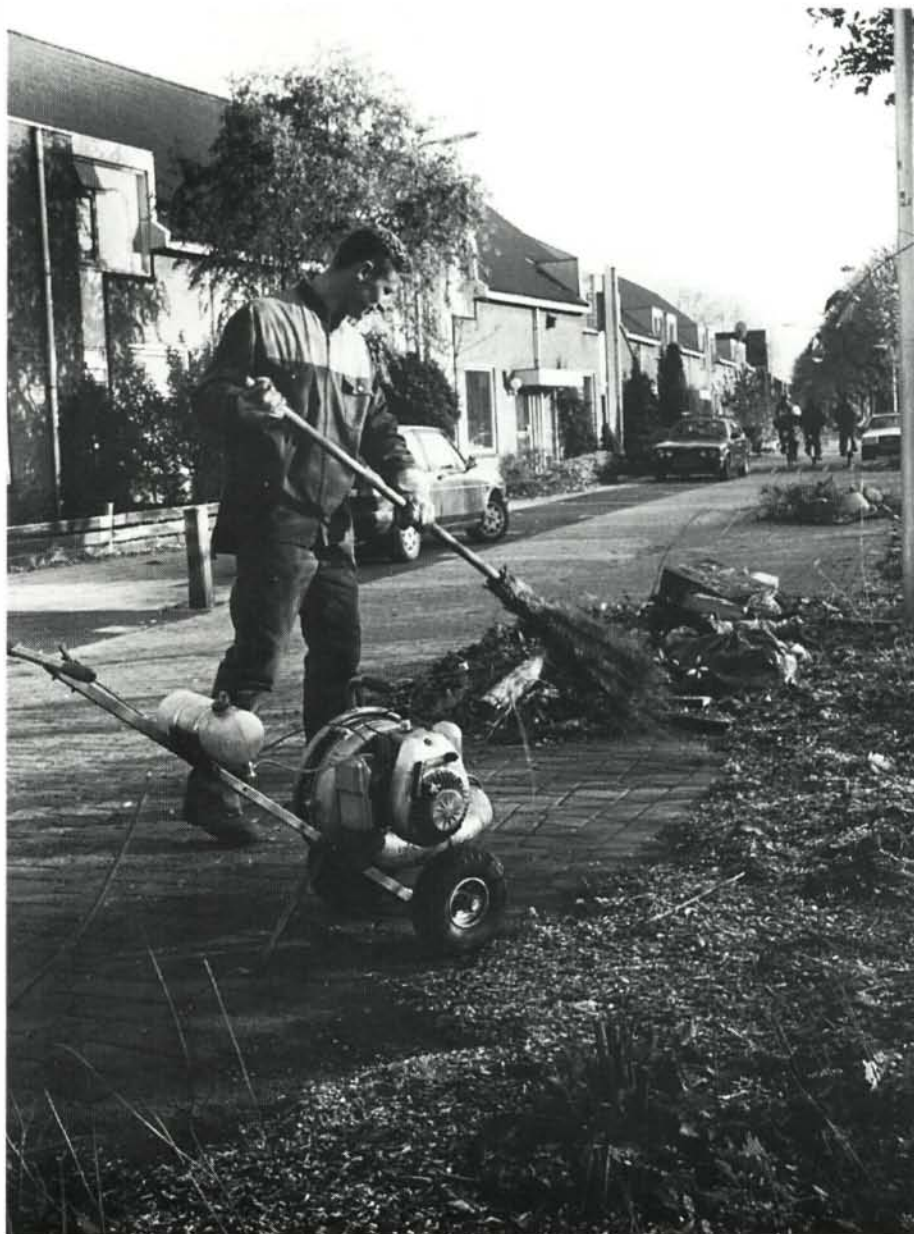

RAYONBEHEERDER PIET DE JONGE IN ZES WEKEN DE WIJK

"Ik zit jammergenoeg veel op kantoor", zegt Piet de Jonge, rayonopzichter bij de Dienst Milieu en Stadsbeheer (DMS). Elke wijk heeft een eigen opzichter die verantwoordelijk is voor beheer en onderhoud van straten, wegen, pleinen en openbaar groen. De Jonge brengt ongeveer de helft van zijn werktijd noodgedwongen achter zijn bureau door. Gezien de stapels papier en de veelheid van dingen die hij 'even' telefonisch of schriftelijk moet regelen, kan hij daar niet onderuit.

Maar de rayonbeheerder van wijk 2 zou het liefst meer tijd buiten de deur besteden, want het onderhoud van zijn rayon ligt hem na aan het hart. "Het mooie van mijn werk is dat je bij alle aspecten van de wijk betrokken bent", zegt hij. Bestrating, riolering, verkeersborden, maar ook het groen in de wijk, allemaal zaken waarvoor hij de verantwoordelijkheid draagt. "Je weet alles van de wijk

DE JONGE: VOOR

en daarom kun je ook aan de bewoners uitleggen waarom bepaalde dingen gebeuren."

De contacten met de bewoners vindt hij heel belangrijk. "Er is een goed samenspel tussen DMS en de bewoners. Wij doen zoveel mogelijk, maar ik moet erbij zeggen dat de bewoners zelf ook heel veel doen in de wijk", benadrukt De Jonge.

Hij begint 's morgens al vroeg: zijn ploeg gaat elke werkdag om half acht aan de slag. Zo wordt de hele wijk voor wat betreft de groenvoorziening in perioden van zes weken doorgelopen. Het andere onderhoud gebeurt 'op afroep'.

Om u een beeld te geven van wat de rayonbeheerder en zijn mensen allemaal doen in en voor de wijk liep fotograaf Auke Pluim een dagje met Piet de Jonge mee.

TAALCORSUSSEN VOOR VOLWASSENEN: NEDERLANDS LEREN DICHTBIJ HUIS

"John en Teresa staan in de cantine. Teresa rookt een sigaret. De bel gaat. De conciërge zegt: De pauze is voorbij. Iedereen gaat weer naar het lokaal, behalve John en Teresa. Ze staan nog met elkaar te praten. John geeft Teresa een zoen. De conciërge lacht. Opschieten, zegt hij, de les gaat weer beginnen." Door het lokaal in kerkgebouw de Oase klinkt vanaf de cassette een stem met een Gronings accent, die het romantische verhaal over John en Teresa voorleest. De deelnemers aan de taalcursus voor buitenlanders zitten ingespannen te luisteren. De romance maakt weinig indruk op hen, maar ze doen wel hun uiterste best om geen woord van het verhaal te missen.

Wie het Nederlands niet of onvoldoende beheerst, kan slecht uit de voeten in onze samenleving. Dat geldt natuurlijk voor autochtone Nederlanders die niet voldoende taalkennis hebben, waardoor ze moeite hebben met lezen en schrijven. Maar vooral buitenlanders die hier wonen en werken en voor wie het Nederlands dus een vreemde taal is, komen in de knel. Al jaren worden er daarom, zowel voor autochtone als allochtone Deventeraren taalcursussen gegeven. Afhankelijk van de vooropleiding gebeurt dat in de Internationale Schakelklas voor Volwassenen bij de Scholengemeenschap Midden IJssel, voor wie een middelbare of hogere opleiding heeft, of in centra als De Botermarkt en De Linnenkist, waar vooral buitenlanders met weinig vooropleiding terecht kunnen. Vooral bij deze laatste groep wordt geprobeerd om de lessen dichtbij de mensen brengen, bijvoorbeeld in het buurthuis. Een wijkgericht aanbod heet dat. Een mooi streven, maar in de praktijk nog niet zo simpel uit te voeren. Paul van Bindsbergen, directeur van het centrum voor basiseducatie De Linnenkist: "Het geld loopt

elk jaar verder terug, terwijl de vraag naar taalcursussen steeds maar blijft stijgen. Maar hoewel het makkelijker is om alle cursussen op een centraal punt te concentreren, willen we ten minste een deel van ons cursusaanbod in de wijken uitvoeren. Dat is voor de mensen zelf prettiger, en het heeft voor ons het voordeel dat we beter op de hoogte raken van wat er in een wijk speelt. We kunnen de lessen dan zoveel mogelijk afstemmen op de behoefte in de wijk."

Vrouwen

De Linnenkist probeert in de Deventer wijken met de meeste allochtone inwoners in elk geval cursussen Nederlands als Tweede Taal (NT2) en Alfabetisering in het Turks te verzorgen. Dat bleek een hele klus. Behalve het geld was ook de ruimte schaars: buurthuizen zijn in het algemeen niet zo geschikt voor het geven van taalcursussen en andere gebouwen die wel over grote lokalen beschikken zijn ook niet dik gezaaid. Uiteindelijk vond men er twee: De Spoorbaan en de Oase, het kerkgebouw van de Pinkstergemeente, in de Deltawijk. Daar zijn inmiddels wijkgerichte taalcursus-

Truus van de Water (midden): "Buitenlandse vrouwen merken dat ze de Nederlandse taal nodig hebben"

sen gestart. Dat is speciaal voor buitenlandse vrouwen, die verreweg de grootste doelgroep voor de cursussen vormen, heel belangrijk: zij zijn traditioneel erg aan huis gebonden en komen niet makkelijk buiten hun eigen buurt.

Daarom is in samenwerking met de wijkteams en de Stichting Raster gekeken wat er in de wijken gedaan kon worden voor deze doelgroep. Het werd een combinatie van taallessen en lessen over thema's als Opvoeding en Onderwijs en Schoolkeuze.

Schakel

"De baby kan tot half een in de kinderopvang blijven, dus als we vandaag nog wat extra's willen doen, dan kan dat." Truus van de Water, docente Nederlands als tweede taal, heeft net weer een nieuwe cursiste in haar groep, die op dinsdag-, donderdag- en vrijdagochtend bij elkaar komt in de Deltawijk. Om snel een beetje mee te kunnen doen aan de taallessen, is wat extra tijd en aandacht noodzakelijk. Dat er gezorgd is voor opvang van de kinderen, is een hele geruststelling en vaak zelfs een voorwaarde voor de vrouwen die zich inschrijven bij een taalcursus. Nederlands leren is belangrijk, maar het gezin mag er niet onder lijden.

Voor de, vaak jonge, Turkse vrouwen dienen de lessen als schakel naar de Nederlandse samenleving. Truus van de Water: "Vooral wanneer de kinderen naar school gaan, merken de vrouwen dat ze de Nederlandse taal nodig hebben. Om met de leerkrachten te kunnen praten, maar ook omdat de kinderen op school Nederlands leren en daardoor minder Turks praten."

"Ik leer Nederlands om anderen te begrijpen", zegt Nezahat, één van de cursisten die sinds anderhalf jaar de lessen volgt. "Het is nog wel moeilijk, maar ik kan het Nederlands nu al veel beter verstaan." Ze woont al zes jaar in Deventer. In Turkije heeft ze wel een behoorlijke opleiding gehad, maar in Nederland kwam het er de eerste jaren niet van om naar school te gaan. Haar kinderen zijn nog klein, de oud-

Nederlands leren als tweede taal: het woordenboek onder handbereik

ste is drie jaar, de jongste acht maanden. "Maar soms praat ik thuis al een beetje Nederlands met ze", zegt Nezahat.

Pleisters

Er is grote behoefte aan meer cursussen in de wijken. De wachtlijst voor cursussen Nederlands in de wijken telt ondertussen al zo'n veertig personen. Paul van Bindsbergen: "Keizerslanden zit te springen om lessen in de buurt. Maar er is voorlopig geen geld voor. In het convenant dat we op 15 november met de gemeente hebben gesloten staat dat we streven naar een wijkgericht cursusaanbod. Dat is geen loze kreet, maar we moeten noodgedwongen een pas op de plaats maken. En zo zijn er wel meer knelpunten. Bij de Intensieve Taalcursussen bijvoorbeeld die we hier in De Linnenkist verzorgen, hebben we voortdurend

een flinke wachtlijst. Er komt wel wat extra geld van het ministerie om die wachtlijst weg te werken, maar dat is niet meer dan 'pleisters plakken'. We kunnen negentig mensen plaatsen en er zijn nu al weer dertig wachtenden." Daarvoor heb je wel een héle grote verbanddoos nodig.

EEN HILVERSOMS AVONTUUR

Tjitse Dijkema, directie-secretaris en beleidscoördinator bij DMS en expert op het gebied van buurtbeheer, kreeg de kans om een jaar lang in de keuken te kijken van de gemeente Hilversum. Die gemeente is samen met Deventer de experiment-gemeente voor het project Integrale Vernieuwing. Hij zag en leerde er veel, en niet alleen wat betreft de Hilversumse aanpak. In het onderstaande doet hij verslag van zijn ervaringen.

In november 1992 rinkelt mijn telefoon en vraagt een adviseur van de gemeente Hilversum me of ik ervoor voel om twee dagen per week in die gemeente te komen werken. Met als doel het buurtbeheer daar van de grond te helpen trekken. Ik wil wel, en na een paar gesprekken met de verantwoordelijke wethouder en een aantal ambtenaren van diverse diensten is de zaak rond. Binnen de Dienst Milieu en Stadsbeheer worden afspraken gemaakt over het verdelen van mijn werkzaamheden voor de dagen die ik afwezig ben. Om een en ander met gesloten beurzen te kunnen regelen, wordt gezocht naar een 'job rotator'. Dirk van den Berge, medewerker Civiele Techniek bij de gemeente Hilversum blijkt bereid om twee dagen per week bij onze dienst op de afdeling Verkeer en Vervoer te komen werken. Ik ben hem daarvoor zeer dankbaar! Eind januari 1993 begin ik met mijn werk. Om een draagvlak te creëren voor buurtbeheer en om de nodige mensen te leren kennen, voer ik veel kennismakingsgesprekken en houd interviews over het onderwerp buurtbeheer.

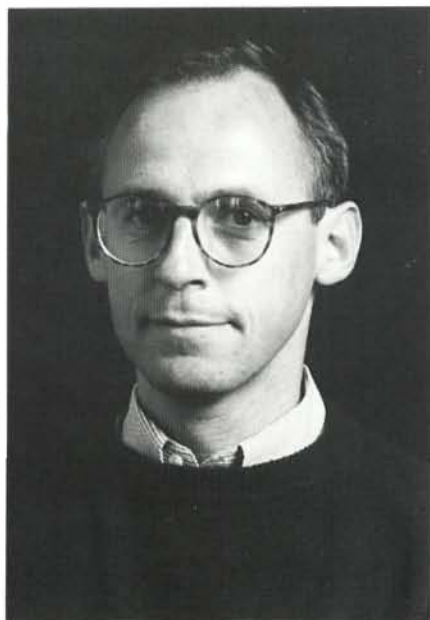
Mijn gesprekken voeren me dwars door de gemeentelijke organisatie, dat wil zeggen van collegeleden tot hoveniers en stratenmakers. Nadat ik zo'n zeventig mensen heb gesproken, is het me duidelijk dat men niet onwelwillend tegenover het fenomeen buurtbeheer staat. Maar toch merk ik ook een zekere scepsis. Al eerder zijn er in Hilversum nieuwe ontwikkelingen met veel enthousiasme begroet, waarna de invoering op veel problemen stuitte.

De algemene indruk die ik van Hilversum krijg, en die later wordt bevestigd, is dat de gemeente niet echt een samenhangend geheel is. De communicatie tussen bestuur en ambtenaren is minder frequent en gebeurt meer op ad hoc basis dan ik in Deventer gewend ben (in Hilversum is het bijvoorbeeld vrijwel uitgesloten dat een ambtenaar een vergadering van het college van burgemeester en wethou-

ders bijwoont!) Hoewel je in Deventer ook verschillen van mening ziet tussen ambtenaren en het college, is dat in Hilversum veel meer een structureel probleem. Het lijkt wel of politici en ambtenaren de regels van het spel daar op een andere wijze toepassen. Ik laat me echter niet uit het veld slaan en schrijf mijn eerste notitie: Randvoorwaarden aanpak buurtbeheer Hilversum. Die notitie komt als 'richtinggevende discussienotitie' vrij ongeschonden door het college. De echte moeilijkheden beginnen pas als ik voorstellen doe over de organisatie van het buurtbeheer. Die problemen kende ik al uit Deventer: de politiek en het lager management staan zeker niet onwelwillend tegenover de naar voren gebrachte ideeën, maar het hoger management heeft er duidelijk moeite mee. Dat komt treffend tot uiting in een hartekreet van een van de hoogste Hilversumse ambtenaren: "Als buurtbeheer wordt ingevoerd moeten wij een stukje van onze macht afstaan!" "Nou en?", zou ik zeggen! Maar uiteindelijk komt er een gesprek tussen de politiek en het topmanagement van de diensten, waarbij afspraken worden gemaakt over de manier waarop buurtbeheer per 1 januari 1994 van start gaat. Hoewel die afspraken nog door burgemeester en wethouders moeten worden vastgelegd, verwacht ik verder geen problemen meer.

De lezer heeft misschien niet steeds die indruk gekregen, maar ik heb een prima tijd gehad in Hilversum. Ik heb veel geleerd en met een aantal buitengewoon plezierige mensen samengewerkt. En, belangrijk neveneffect, ik heb geleerd met andere ogen naar Deventer te kijken: zo slecht is het 'bij ons' zeker niet. En wat buurtbeheer en wijkaanpak betreft: de Deventer aanpak scoort op landelijk niveau hoog en daar mogen we best trots op zijn. In het nieuwe jaar ben ik weer full time op mijn vertrouwde plek aan de Schonenvaardersstraat. Met veel plezier. En toch zal ik mijn reis tweemaal per week naar Hilversum missen!

Tjitse Dijkema

VERBETERDE WIJKAANPAK: DIESEL OF SUPER?

De resultaten van de wijkaanpak worden steeds meer zichtbaar. Wie om zich heen kijkt, ziet dat er al heel wat verbeterd is. Het kan natuurlijk nóg beter, maar toch: de straten zijn schoner, de stad ziet er fleuriger en opgeruimder uit en er wordt al minder hard gereden in de woonwijken. Maar nu de ergste plagen van zwerfvuil, verkeerd geplaatste paaltjes en andere zichtbare overlast in de buurten aangepakt zijn, wordt het tijd om na te denken over wat er in de wijken kan gebeuren op minder in het oog springende gebieden. Scholing, werkgelegenheid, opvoedingsondersteuning, dat zijn dingen die minder concreet lijken, maar die eigenlijk belangrijker zijn voor de wijken en hun bewoners dan een mooi aangeveegde stoep. Want wijkaanpak moet leiden tot wijkontwikkeling: niet stil blijven staan bij de kleine, direct zichtbare problemen, maar vooruit kijken naar de toekomst van de wijk. Daarvoor is nu de verbeterde wijkaanpak bedacht.

Er wordt goed geluisterd naar de kritiekpunten op de wijkaanpak

Het lijkt wel een reclameslogan: de verbeterde wijkaanpak, nu met nóg meer vlekoplossers! Maar het blijkt de uitkomst van een proces van bedenken, uitproberen en bijstellen. Mooie kreten en plannen alleen zijn niet genoeg. Ap van Straaten van de Werkplaats Sociale Vernieuwing: "We hebben de afgelopen twee jaar goed geluisterd naar de kritiekpunten op de wijkaanpak. De neiging tot bureaucrativering was daar een van. De wijkaanpak bestond uit vijf stappen en die moesten één voor één doorlopen worden. Dat duurde allemaal veel te lang. De betrokkenheid van de mensen leed daaronder. Bewoners moesten zien dat er wat gebeurt, en tegelijk ook blijven geloven in eigen kunnen. Ze moeten kunnen zeggen: Verdraaid, er verandert inderdaad wat, en wij hebben dat aangekaart."

Stappen

Minder stappen dus. Het werden er drie: raadpleging, planning en uitvoering. Een nieuw, belangrijk element is de wijkbijeenkomst, die plaatsvindt in de eerste fase. Per jaar worden er in elke wijk twee van zulke bijeenkomsten gehouden: een over de sector: wijkveiligheid, woonomgeving en volkshuisvesting, en een over de sector: welzijn, opvoedingsondersteuning, onderwijs en arbeid. In de wijkbijeenkomsten gaat het over de manier waarop er wordt gewerkt, wat bewoners kunnen en mogen, hoe de instellingen hun werk voor de wijk doen, en hoe de toekomst van de wijk eruit moet zien. Bij de gesprekken zitten die instanties die werkzaam zijn op de terreinen waarover wordt gesproken. Zo zullen bij de gesprekken over de eerste sector bijvoorbeeld de politie en de woningbouwcorporaties aan tafel zitten, terwijl het arbeidsbureau en vertegenwoordigers van het onderwijs belangrijke gesprekspartners zijn wanneer het gaat over de tweede sector. Het resultaat van elke wijkbijeenkomst is een actielijst. Na de wijkbijeenkomst, in de planningsfase, zijn er voor elk actiepunt

drie mogelijkheden, die elkaar overigens niet uitsluiten:

1. Er wordt direct actie ondernomen (zoals voorheen de 'snelle maatregelen').
2. Er worden afspraken gemaakt met de instellingen die betrokken zijn bij het probleem (verbetering van de publieke dienstverlening).
3. Er wordt, bij ingrijpende en dure maatregelen, 'opgespaard' totdat het wijkplan wordt vastgesteld (jaarlijkse prioriteitsvaststelling).

Bij de directe acties en bij de prioriteiten op langere termijn hebben de bewoners als vanouds zelf een belangrijke en actieve rol in de uitvoering, bij mogelijkheid nummer twee moeten vooral de instellingen hun verantwoordelijkheid als partners in het proces van Sociale Vernieuwing waarmaken.

Uitvoering

Tenslotte volgt de laatste fase, de uitvoering. Het wijkplan is dan vastgesteld en daarin staat precies beschreven wie wat doet en voor hoeveel geld. Taakgroepen gaan de onderwerpen die worden aangepakt, begeleiden.

Maar ook al is er een standaardprocedure van drie fasen, elke wijk houdt genoeg speelruimte om een eigen invulling te kiezen. Ap van Straaten: "Vergelijk het maar met een campagne om een nieuw type auto te introduceren. Daarbij worden verschillende versies voorgesteld: de standaardversie, een zuinig lopende dieselversie en de snelle, luxe versie met allerlei extra's. Het ligt aan de bewoners en de loodsgroep wat ze er van willen maken."

Het is een ideaalmodel, geeft Van Straaten toe. In de praktijk zal het niet altijd zo soepel gaan. Verschillen van mening over prioriteiten zullen er altijd blijven. "Maar het is geen schrijftaafelplan. Wat er nu op papier staat komt voort uit de wijken zelf. De praktijk was er eerder dan de theorie." Dat lijkt een goede garantie voor een auto die nog lang mee kan.

ACHTERSTANDSBESTRIJDING IN HET ONDERWIJS: VEEL MEER DAN SAMENWERKING

Als Lida Wolters, beleidsmedewerkster Onderwijs van de gemeente, om half elf 's avonds naar huis gaat, heeft ze er een lange vergaderdag opzitten. Die begon om negen uur 's ochtends: een bespreking met de wethouder van Onderwijs en Jeugdzaken over een studiereis van leerkrachten uit het basisonderwijs naar Turkije. 's Middags overleg met de deelnemers aan het project Onderwijs en Minderheden over de opvang van leerplichtige nieuwkomers en een vergadering van de gezamenlijke schoolbesturen over de aanpak van schoolverzuim en schooluitval in het voortgezet onderwijs. Tenslotte nog een gesprek met een werkgroep die een cursus ouderparticipatie voor Turkse ouders aan het voorbereiden is.

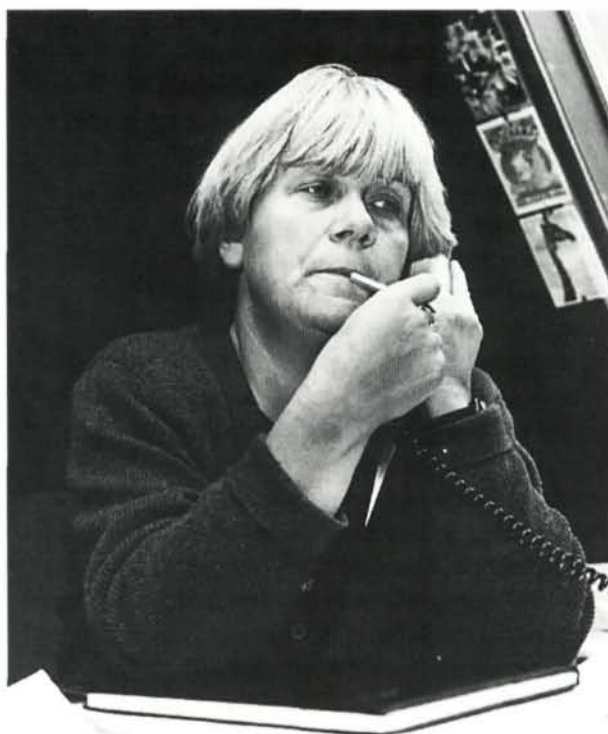
Er wordt heel wat afvergaderd rond het onderwijs. Niet alleen door de leerkrachten in de scholen zelf, maar ook door de schoolbesturen en beleidsmakers. Dat komt omdat we in een land leven waar katholieke, protestantse, openbare en nog tal van andere soorten scholen bestaan, die allemaal hun eigen opvattingen hebben over het hoe en wat van goed onderwijs en die zich toch allemaal aan dezelfde wetten en regels moeten houden.

Nu wordt de gemiddelde beleidsmaker niet warm of koud van een vergadering meer of minder, maar als er ook echt moet worden samengewerkt, ligt het al een stuk lastiger. Toch is samenwerking de enige manier om de problemen die het onderwijs op zich af ziet komen, aan te kunnen. Bijvoorbeeld de nog steeds groeiende stroom van buitenlandse kinderen die in het Nederlandse onderwijs een goede plek moeten krijgen, de problemen rond spijbelaars en drop-outs in het onderwijs, of de noodzaak tot samenwerking tussen scholen en andere instellingen in de buurt. Dat zijn voor een groot deel zaken waarmee scholen in heel Nederland te maken krijgen, voor een ander deel ook problemen die in Deventer extra sterk naar voren komen.

Hoogste tijd dus om de eigen stokpaardjes aan de kant te zetten en werkelijk samen aan de slag te gaan.

Stichting

Dat besef drong ook in Deventer door. En de kogel is inmiddels door de kerk. De gemeente Deventer, de besturen van de scholen, de Stichting Raster en de Openbare Bibliotheek

Lida Wolters: "Werken vanuit deskundigheid en taakverdeling"

heffen hun eigen overleg- en vergaderclubjes op het gebied van onderwijs op en willen vanaf april 1994 samen verder in de nieuwe stichting Geïntegreerd Achterstandsbeleid Onderwijs.

Het lijkt misschien niet revolutionair maar het is een enorme stap, want ook alle subsidies en andere potjes met geld worden ingeleverd bij de stichting. Daarmee raken meteen ook allerlei losse projecten als het Onderwijsvoorrangsgebied, het project Onderwijs en Minderheden, de Centrale Opvang Neveninstromers en het project Schooluitval hun zelfstandige status kwijt: ze gaan op in de nieuwe stichting. Niet langer een vrijblijvend samenwerkingsverband tussen een aantal losse clubs, maar één instantie die zich als geheel verantwoordelijk voelt voor alle leerlingen die de Nederlandse onderwijsboot dreigen te missen.

Prentenboeken

Wat betekent dat nu in de praktijk? Neem bijvoorbeeld Nadye en Has-

san. Ze zitten in groep 1 en 2 van de basisschool. Omdat Turks hun moedertaal is, zal het Nederlandse taalonderwijs hen waarschijnlijk nogal wat moeite kosten. Een probleem dat door diverse deskundigen al was opgemerkt. Het ministerie van Onderwijs stelde daarom geld ter beschikking en de gemeente bekostigde daarmee onder andere de ontwikkeling van extra lesmateriaal in de vorm van prentenboeken en liedjes voor jonge allochtone kinderen. Het onderwijsvoorrangsgebied was tegelijkertijd bezig met een speeltaalplan om de woordenschat van dezelfde doelgroep te vergroten, ook weer met prentenboeken en een speekist. En ook de bibliotheek had al een boekenproject ontwikkeld voor de basisscholen: de Leespluim. Overlap en langs elkaar heen werken dus. Zo kon het gebeuren dat er voor Nadye en Hassan drie verschillende deskundigen met prentenboeken op de

stoep stonden. En of de directeur van de school maar even wilde beslissen welke daarvan de meest geschikte was.

Vooruitgang

Zoiets zal vanaf volgend schooljaar niet meer voorkomen. De deelnemers aan de stichting willen voortaan de problemen en niet de instanties tot uitgangspunt van hun werk maken. Lida Wolters: "Je zit bij elkaar en je constateert: met die groep kinderen gaat het niet goed binnen de scholen. Dan kun je, zoals tot nu toe gebeurde, je weer allemaal afzonderlijk op het probleem storten. Maar je kunt ook meteen kijken wie met dat probleem uit de voeten kan en welke oplossing je dan gezamenlijk kiest. Dan werk je vanuit deskundigheid en taakverdeling en niet meer vanuit concurrentie. Zo'n aanpak is voor de kinderen waar het om gaat én voor het onderwijs een ongelofelijke vooruitgang."

Nederlands leren lezen met prentenboeken

HET VERHAAL VAN EEN PAAL

Simpele voorwerpen kunnen een boeiende geschiedenis hebben. Neem nou de paal in de Assenstraat, ter hoogte van de SOBD. Als het goed is, staat hij er net op het moment dat u dit leest, maar zijn voor-geschiedenis duurt al minstens vier jaar. Een geschiedenis waarin asociale automobilisten, bureaucratische bestuurders, barse brandweerlieden en opgewonden omwonenden de hoofdrollen spelen. De afloop van het verhaal was lange tijd onzeker, maar de paal kwam er toch, als (bijna) onomstotelijk bewijs dat wie maar lang genoeg doorzet, zelfs bij de gemeente uiteindelijk gehoor krijgt.

De heren Kleinbussink (links) en Pannekoek van het bewonerscomité: de 'autostop' voldeed niet

Dat je als burger vaak een hele lange adem moet hebben om iets voor elkaar te krijgen hebben de bewoners van de Assenstraat gemerkt. Vanaf 1989 zijn ze met de gemeente aan de praat over het sluipverkeer in hun straat. Ze waren de overlast en gevaarlijke situaties die dat met zich mee brengt meer dan beu en vonden dat de gemeente eindelijk eens afdoende maatregelen moest nemen.

Officieel is er al jaren een doorrijverbod in de Assenstraat, maar veel automobilisten stoorden zich daar niet aan. Zelfs de zogenaamde autostop, een betonnen puist midden op de straat, bracht geen verbetering. Na jaren onderhandelen schreef de bewonerscommissie Assenstraat, na een succesvolle enquête in de buurt, in het najaar van 1992 een brief aan de gemeente met het verzoek om een paal te plaatsen die een definitief einde aan de ellende zou maken.

Het duurde 'even' voordat er antwoord kwam. Begin juni van dit jaar rolde er een brief van de gemeente in de bus bij Joris Pannekoek, voorzitter van het bewonerscomité. Met excuses voor de late beantwoording én

goed nieuws voor de bewoners: de gemeente had besloten de autostop te vervangen door een 'wegneembare paal'.

Vertraging

De bewoners juichten, maar te vroeg, zo bleek al snel. Toen Joris Pannekoek op 2 september de Stadskrant op-sloeg, zag hij tot zijn verbijstering onder de kop

Verkeersmaatregelen Herinrichting Brink, dat het plaatsen van 'de paal' niet door zou gaan.

Pannekoek sloeg alarm bij de wijkambtenaar, die wist te achterhalen dat de brandweer roet in het eten had gegooid. De paal zou de snelle doorgang van de brandweerauto's belemmeren. De bewoners lieten het er niet bij zitten: een toezegging is een toezegging. Ze protesteerden bij B en W. Dit keer reageerde de gemeente sneller: er was een nieuwe nota geschreven maar daarover kon helaas geen besluit worden genomen want er stonden een paar foutjes in de stukken. (Hoezo vooroordelen over de bureaucratie van het gemeentelijk apparaat?)

Weer vertraging dus, en dat terwijl inmiddels de termijn waarbinnen beroep kon worden aangetekend tegen het besluit om de paal niet te plaatsen bijna was verstreken. Het buurtcomité stelde alvast een bezwaarschrift op voor de Raad van State, voor het geval hun protest niets uit zou halen.

Maar, o wonder, plotseling begon het raderwerk te draaien. De bemoeienis van de wijkambtenaar, de inzet van mensen van de afdeling Verkeer en de vasthoudendheid van de buurt leverden een prachtig eindresultaat: er zou toch een paal komen. Een hele bijzondere, voorzien van afbreekbouten, waardoor de brandweer bij calamiteiten de paal gemakkelijk omver kan rijden.

Eind goed, al goed, en iedereen tevreden?

De bewoners zijn verlost van het sluipverkeer, de brandweer kan binnen zes minuten op de Brink zijn. "Maar", verzucht de wijkambtenaar, "het is al met al wel een erg dure paal geworden!"

STEDELIIK INFORMATIENETWERK GROEIT GESTAAG

In het eerste magazine over Sociale Vernieuwing heeft u er al over kunnen lezen: het Stedelijk Informatienetwerk, kortweg SIN. Een initiatief van alle belangrijke informatie- en adviesinstellingen in Deventer om hun gegevens te bundelen, zodat mensen die een vraag hebben over welk onderwerp dan ook, niet meer van het kastje naar de muur worden gestuurd. Als het aan het SIN ligt, zal binnenkort bij elke informatiebalie in Deventer elke vraag gesteld en beantwoord kunnen worden. In het voorjaar werd het 'proeftuintje' van het SIN geopend: de Informatiewinkel voor Ouderen in de centrale hal van de bibliotheek aan de Brink. En op 2 december is er weer een stukje van het netwerk in gebruik genomen: Het Jongeren Informatie Punt aan de Brink ging van start.

INTERMEDIAIEN

Het Stedelijk Informatienetwerk wil iedereen die vragen van burgers krijgt, een plaats geven in het netwerk. Dat zijn niet alleen instellingen met een informatie en/of adviesfunctie maar ook 'informele informatie-verschaffers', de zogenaamde intermediairen. Veel mensen kloppen nu eenmaal niet zo snel aan bij een officiële instantie, maar praten wel in hun dagelijkse omgeving over hun problemen. Zo zal de huisarts of de buurtwerker vaak eerder een vraag oppikken over financiële problemen of slechte huisvesting dan een instelling waar de vraag uitein-

Het netwerk groeit gestaag. Volgens Jos Debeij, directeur van de Openbare Bibliotheek, zal in de loop van het volgend jaar de 'achterwacht', het centrale ondersteuningspunt voor de instellingen, waar alle kaartenbakken, folders, adressen en computerbestanden bij elkaar staan, klaar zijn. Ook is er dan een centraal beheerde 'sociale kaart' van Deventer en omstreken. Toch is de ontwikkeling van het SIN nog niet helemaal rond. De gemeente, vanaf het begin intensief betrokken bij de plannen en zelf een van de grootste leveranciers van informatie en advies in de stad, moet nog een beslissing nemen over haar eigen deelname. Hierbij speelt een belangrijke rol de functie die 'stadswinkels' kunnen hebben in het verstrekken van informatie en advies aan de bevolking. Afhankelijk van beraad daarover zal de gemeente zich rond de zomervakantie over haar deelname aan het netwerk uitspreken. Een ingrijpende beslissing want deelname heeft aanzienlijke gevolgen voor de gemeentelijke organisatie.

delijk thuishoort. De intermediairen worden daarom ook bij het netwerk betrokken. Dat gebeurt met behulp van de 'rode telefoon': een 'hot line' naar het centrale ondersteuningspunt waarmee bijna elke terloopse, maar daarom niet minder dringende vraag direct beantwoord kan worden. Zo kan een gesprekje in het buurthuis waarbij de hoge huurprijzen ter sprake komen, uitmonden in een aanvraag om huursubsidie. Zonder dat de aanvrager eerst heeft moeten leren hoe het woud van regels en instellingen in elkaar zit.

De Informatiewinkel voor Ouderen in de Openbare Bibliotheek aan de Brink

Signaal

De overige deelnemers van het SIN gaan overigens gewoon door. Jos Debeij: "Het netwerk wint natuurlijk wel aan waarde wanneer de gemeente volledig meedoet. Het 'informatie-web' moet dekkend zijn. En het is geen ramp wanneer de gemeente wat later aanschuift, maar als ze helemaal niet meedoet, klopt er iets niet. De gemeente kan niet aan de ene kant als beleidslijn een stedelijk informatienetwerk willen en aan de andere kant daar zelf niet aan deelnemen. Er moet dus op z'n minst het signaal komen dat de gemeente zelf ook mee gaat doen. Anders vrees ik dat de instellingen die meedoen het informatienetwerk ook als iets vrijblijvends gaan beschouwen."

Eén signaal is er al. De gemeente heeft toegezegd in elk geval een financiële bijdrage te willen leveren aan het netwerk.

¹ Deelnemers van het SIN zijn:

- Openbare Bibliotheek
- Stichting Thuiszorg
- Stichting Raster
- Stichting Ouderenwerk Deventer
- Stichting Welzijn Jongeren
- SPD (Sociaal Pedagogische Dienst)
- Compaz
- Arbeidsbureau
- Centraal Meldpunt Vrijwilligersorganisaties
- Consumentenwinkel Hogeschool IJssel-land

PAUL VAN SOOMEREN: 'VASTE GROND ZONDER TE VERZANDEN: DAAR GAAT HET OM'

Paul van Soomeren is onderzoeker en adviseur bij het bureau Van Dijk, Van Soomeren en Partners in Amsterdam. Hij volgt de ontwikkelingen rond Bestuurlijke en Sociale Vernieuwing in Deventer op de voet, als begeleider van het experiment Integrale Vernieuwing, dat door het ministerie van Binnenlandse Zaken samen met de gemeenten Deventer en Hilversum is opgezet. We waren benieuwd naar zijn 'kijk op Deventer' als onafhankelijke buitenstaander. Daarom werd Paul, op ons verzoek, geïnterviewd door zijn collega Henk Gossink over wat hij in Deventer hoort en ziet. Het werd een levendig gesprek.

Je bent betrokken bij het 'Experiment Integrale Vernieuwing'. Wat moet ik me daarbij voorstellen?

"Ja, mooie naam he" (grijnst). "Ken je de ondertitel? Die zegt al iets meer: een bestuurlijk - en sociaal vernieuwend leerproces."

Huh?

"Nou kijk, het gaat om de relatie tussen de sociale vernieuwing aan de basis, in de wijken, en de politieke en ambtelijke top. Toen de sociale vernieuwing werd uitgevonden hebben de politici en beleidsambtenaren in Deventer direct het besef gehad dat je je niet langer in het stadhuis kon verschansen achter stapels papier en grote bureaus.

De essentie van sociale vernieuwing is dat je als bestuur ruimte geeft aan wat er in de wijken gebeurt. Dat vereist dus een andere houding en aanpak; zoals dat zo mooi heet: een cultuuromslag. In het experiment gaat het om de vraag hoe je als gemeentebestuur invulling geeft aan die andere houding. Dat blijkt in veel gemeenten heel moeizaam te gaan. Het is natuurlijk ook hartstikke lastig. Het ligt helemaal niet zo voor de hand om te rade te gaan in buurten en wijken: bij de bewoners.

Om te kijken hoe dat proces in zijn werk gaat, kijken wij in Deventer en Hilversum als het ware mee in de bestuurlijke keuken. Wat we daar zien gebeuren beschrijven we. De goede dingen, maar ook het hele proces van vallen en opstaan want dat is het natuurlijk toch vooral. Dat bedoelen we dan ook met dat woord 'leerproces'. Misschien hebben andere gemeenten iets aan die zoektocht in Hilversum en Deventer."

Leuke projecten

Is die sociale vernieuwing in Deventer nu zo bijzonder, ik bedoel: anders dan in andere steden?

"Ja toch wel denk ik. Ik denk dat het gemeentebestuur hier in Deventer fundamenteeler bezig is. Toen sociale vernieuwing begon, bestond het nog uit een heleboel leuke projecten. Ideeën van burgers en initiatieven werden wel opgepakt, maar het gaat er uiteindelijk om dat je blijvend ruimte creëert voor de ideeën en de werkracht van burgers, bedrijven en instellingen bij het oplossen van de problemen in een stad. Sociale vernieuwing moet niet blijven steken in een paar leuke projecten. Ik denk dat dat een fundamentele omslag was in Deventer: het besef dat door die sociale vernieuwing ook heel veel aan het bestuur zou moeten veranderen; echte veranderingen."

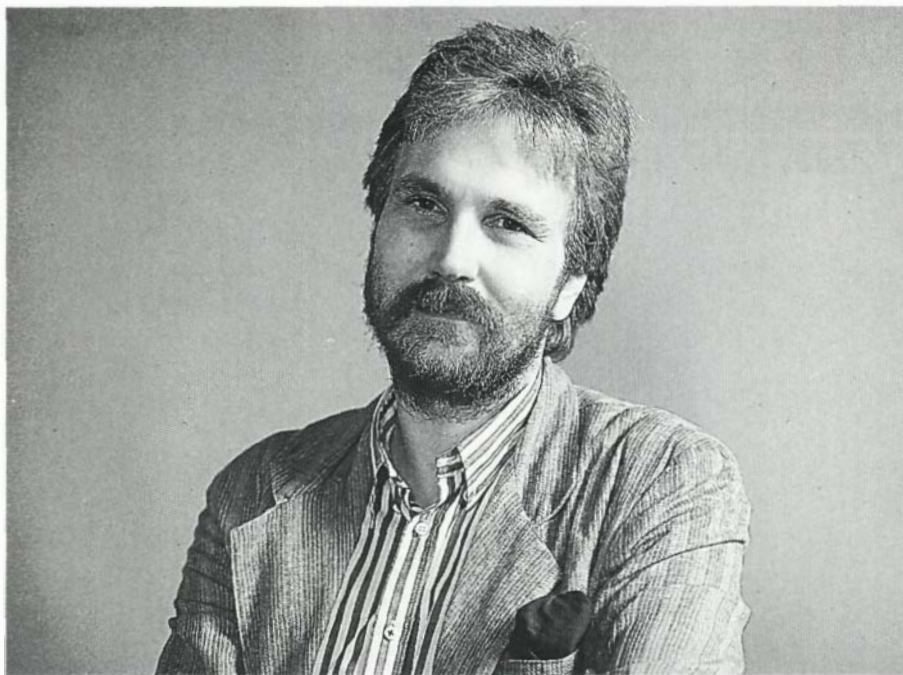
Hoe bedoel je?

"Kijk, normaal gesproken bepaalt een gemeenteraad welke diensten er verleend worden. Burgers hebben daar nog enigszins invloed op door in te spreken, maar daar houdt het wel mee op. Voor die diensten betaalt iedereen belasting en dat is dan je bijdrage aan bijvoorbeeld het schoonhouden van de stad. Maar de manier waarop je een buurt bewoont, bepaalt natuurlijk in hoge mate hoe schoon die buurt blijft. In de hele besluitvorming over de dienstverlening van de gemeente hebben die twee dingen normaal gesproken niets met elkaar te maken. In Deventer is dat verband wel gelegd.

Dus: als een wijk belooft een aantal zaken in de buurt zelf te beheren, krijgt de gemeente ruimte om in die wijk weer andere diensten te verlenen."

Ja, en?

"Nou, dat is me nogal een verandering! Een van de eerste grote overleggen die ik in Deventer bijwoonde, ging over dit onderwerp. Daarbij werd door de burgemeester, de wethouders en een aantal diensthoofden

Paul van Soomeren: "Sociale Vernieuwing moet niet blijven steken in een paar leuke projecten"

over die wijkgerichte aanpak van de diensten gesproken. Het aardige daarvan vond ik nou juist dat politici en ambtenaren er samen in goed overleg uitkwamen.

Koerswijziging

En de moraal van dit verhaal is ...

"De moraal is dat politici en ambtenaren samen die koerswijziging richting wijk uitvoerden en een tweede moraal is dat men niet bang was bepaalde dingen gewoon nog even open te laten. Hoe zal ik het zeggen men werd het eens over de richting en had verder zo'n houding van 'nu aan de slag en dan zien we wel hoe het gaat'.

En het ging dus

"Zeker, al is men nu toch al weer een stap verder. Neem bijvoorbeeld de discussie over de wijkveiligheidsplannen. De conclusie daarvan was dat de richting weliswaar goed was - wijkbewoners die met ambtenaren onderhandelen over het aanbod dat de diensten in de wijken doen - maar dat je dat hele idee breder moest maken. Op dit moment kunnen bewoners dus binnen een dienst invloed uitoefenen, schuiven met klussen. Maar stel je even voor dat je dat als bewoners steeds weer voor al die diensten apart

moet doen dan onderhandel je je suf!

Het idee is nu om een of twee keer per jaar per wijk de vraag te stellen wat er moet gebeuren. Daar moeten de ambtelijke diensten, de sectoren, dan maar een aanbod tegenover zetten. Het aardige is bovendien dat de politiek - de wethouders - er heel direct bij betrokken zijn. In Deventer heb je wijkwethouders."

Dat zal wel, maar 'wijk' voor je functie zetten, lijkt mij geen verandering.

"Dat zou ik niet zeggen. Het verschil is dat je nu als wethouder niet alleen je eigen portefeuille op orde moet hebben, maar je ook moet proberen uit te vinden welke problemen er in je wijk spelen en dat houdt echt niet op bij de grenzen van je vakgebied."

Speakerscorner

Veel van de veranderingen die je aan geeft, moeten zich nog bewijzen. De vraag is natuurlijk of de wijkaanpak in Deventer goed van de grond komt.

"Nee, de vraag is juist of het met zijn voeten op de grond blijft! Vaste grond onder de voeten zonder te verzanden, daar gaat het om. Al die plannen zien er prachtig uit en de wijkaanpak

loopt ook al wel, maar blijft het goed gaan? dát is de vraag. Wat heb je er als burger aan als je met een idee komt en als één of andere club van mini-burgemeesters dat vervolgens in een maatregelenplan gaat proppen. Op dit moment bestaan er in de wijken wijkteams waarin ambtenaren, opbouwwerkers en bewoners zitten. Daar worden de ideeën gespuid, uitgewerkt en op de rails gezet. Die wijkteams zijn nu nog functioneel en open, maar ik zie op termijn twee levensgrote gevaren. Ten eerste het gevaar dat burgers verworden tot bestuurders. Ten tweede dat de politici zich er te veel mee gaan bemoeien, of het gaan zien als een mini-gemeenteraadje. In mijn ogen moet een wijkteam een speakerscorner zijn waar iedereen op een kist durft te gaan staan, met ideeën komt en aangeeft wat hij of zij wil bijdragen. En daarna moet duidelijk worden of dat idee door de buurt op prijs wordt gesteld. Dan pas kan er iets gebeuren."

